

SAS
AGENT

foto-borgen

Agfa

KAMA SKILTE
& SERIGRAFI

TANDTEKNIK

BLADTEGNING

1978 000-000
2004 000-000

Museer er populære – i Østjylland

Martin Brandt Djupdræt

I artiklen undersøger overinspektør Martin Brandt Djupdræt, om besøgende i Østjylland går på museum af bestemte grunde. Det viser sig, at østjyderne er flittige museumsgæster, at de især vælger lokale museer, og at de besøger museer på grund af socialt samvær, læring og underholdning – med det sociale som det vigtigste.

I maj og juni 2023 blev der gennemført en undersøgelse, hvor 1.031 borgere fra kommunerne Aarhus, Favrskov, Syddjurs, Skanderborg, Odder og Samsø blev spurgt om deres museumsbrug.¹ Respondenterne var udvalgt gennem et webpanel og udgjorde et repræsentativt udvalg af befolkningen i kommunerne – vægtet efter folketal, køn, alder, bopæl og uddannelsesbaggrund for 1. kvartal 2023.² I artiklen bruges betegnelsen østjyder om dem, som deltog i undersøgelsen, også selv om kommunerne ikke dækker hele Østjylland.

I diskussioner om museumsbrug har fokus ofte været på besøgendes køn og alder.³ Undersøgelsen fra 2023 viser ikke store forskelle blandt museumsbesøgendes køn og alder.⁴ Blandt museumsgæster inden for de seneste 5 år var 48 % mænd og 52 % kvinder. Respondenterne var inddelt i tre lige store aldersgrupper: 18-34 år, 35-65 år og over 65 år. Der var lidt flere i den yngste gruppe, men ellers var det tæt på en ligelig aldersfordeling hos dem, der havde besøgt et museum inden for de seneste 5 år.

Den Gamle By og ARoS er to af de museer, som østjyderne flittigt besøger.

Her fokuseres der på, hvornår og hvor seneste museumsbesøg var, og om der var særlige grunde til besøget – uanset alder og køn.

Hvor hyppigt bliver museer besøgt?

Undersøgelsen afdækker, hvor meget museer bliver brugt. Det sker ved, at der spørges til, hvornår seneste museumsbesøg var. Det har været undersøgt tidligere, men resultaterne fra de undersøgelser viser ikke en så hyppig brug af museer.

Undersøgelse	Tidspunkt for seneste museumsbesøg			
	Under 1 år	1-5 år	Over 5 år	Aldrig
2023 Østjylland	70 %	22 %	7,60 %	0,30 %
	Under 1 år	1-5 år	Over 5 år	Aldrig
2021 Kulturvaner	49 %	32 %	14 %	4 %
	Under 1 år	Over 1 år		
2018 Seismonaut	50 %	50 %		
	Under 1 år	1-2 år	Over 2 år	Aldrig
2016 Gallup	44 %	17 %	31 %	4 %

Oversigt over undersøgelser siden 2016.⁵

Borgerundersøgelserne fra 2016 til 2023 viser, at omkring halvdel af den danske befolkning havde besøgt et museum inden for det seneste år. I undersøgelserne fra 2016 og 2021 svarer 4 % af de adspurgte, at de aldrig har besøgt et museum. I undersøgelsen blandt de østjyske borgere i 2023 har derimod 70 % besøgt et museum inden for det seneste år, og kun 0,3 % har ikke eller kan ikke huske, at de har besøgt et museum.

Forskellen kan skyldes flere ting.

En mulig forklaring er, at der er frafald i undersøgelsen i 2023, så kun museumsinteresserede svarede. Men det tyder det ikke på. Indgangsspørgsmålet til respondenterne fortalte ikke, at undersøgelsen skulle handle om museer, og frafaldet var ikke højere end ved andre webpanelundersøgelser, Epinion har gennemført om kultur og fritid.⁶ Frafald på undersøgelserne fra 2016 og 2018 oplyses desværre ikke.

En anden forklaring kan være, hvordan spørgsmålet bliver stillet. Uden præcis at kende formuleringerne i de tidligere undersøgelser er der formentlig den forskel, at undersøgelsen i 2023 spurgte til seneste museumsbesøg på flere måder. Mens der i de andre undersøgelser bare blev spurgt til et museumsbesøg, blev der i undersøgelsen fra 2023 spurgt om museumsbesøg i Østjylland, resten af Danmark og i udlandet.⁷ Så respondenterne skulle også tænke over, hvor besøget havde fundet sted. Det medvirker muligvis til, at flere brugte lidt mere tid på spørgsmålet og overvejede lidt længere, hvornår besøget havde fundet sted.

De sidste to muligheder er, om forskellen skyldes, at der er kommet en større brug af museerne i Danmark, eller om østjyderne bare er flittigere museumsbrugere end andre danskere. Begge formodninger kunne faktisk godt passe.

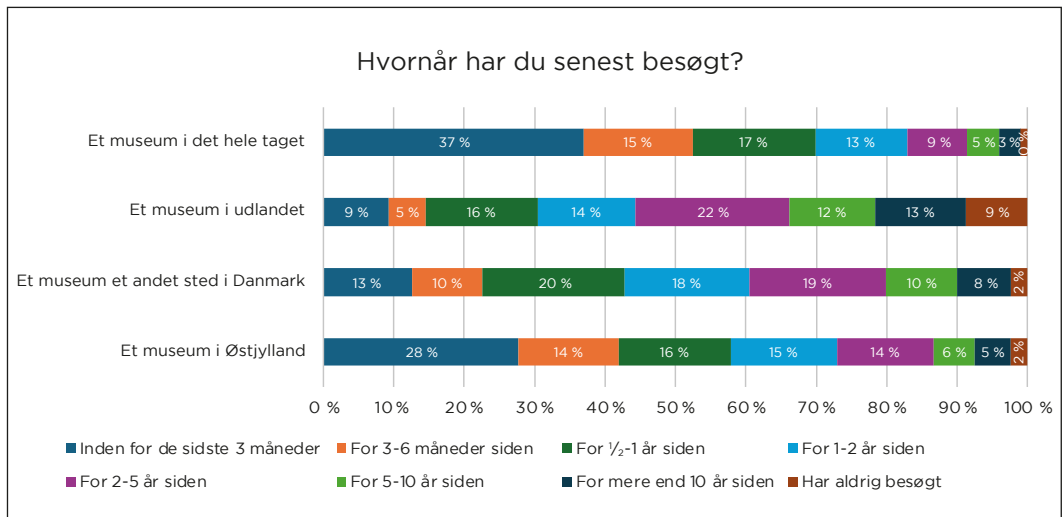
Danmarks Statistiks oversigt over museumsbesøg viser, at museer besøges oftere. I 2023 var der 17.354.578 besøg på danske museer, og 2023 blev dermed året med flest museumsbesøg siden 2009, hvor man for første gang indsamlede tal. Tallene for museumsbesøg i 2023 var noget højere end besøgstallet i 2016, 2018 og 2021.⁸ Danmarks Statistiks oversigt fortæller ikke, hvor de besøgende kommer fra, om der er mange genbesøg, eller om det er mange forskellige, der besøger museerne, men det gør Applaus' undersøgelse fra 2024 om danskernes kulturforbrug.⁹ I undersøgelsen svarede 72 %, at de inden for det seneste år har besøgt et museum. Det er samme niveau som 2023-undersøgelsen.

Datasættet i Applaus' undersøgelse opdeler respondenterne i de fem danske regioner, og det er ikke muligt at se, om personer fra den østlige del af regionen besøger museer flittigere end resten af Region Midtjylland. Men undersøgelsen viser, at der blandt de 570 respondenter fra Region Midtjylland var 74 %, som havde besøgt et museum inden for det seneste år. Tallet var 71 % for resten af landet.¹⁰ Forskellen er ikke signifikant, men tyder heller ikke på, at personer fra Region Midtjylland ikke skulle være blandt de hyppigste museumsbrugere.

En anden undersøgelse om museumsbrug hos borgere i forskellige landsdele er "Den nationale brugerundersøgelse". Her samler alle landets museer med statsstøtte data ind fra besøgende, der også spørges, hvor de kommer fra. Den største gruppe er fra Region Midtjylland. Og det er også den eneste region, hvor procentdelen af museumsbesøgene er større end procentdelen af indbyggere i regionen målt i forhold til indbyggertal.¹¹

Hvor ligger museerne?

Respondenterne blev spurgt om, hvornår de havde besøgt museer i Østjylland, resten af Danmark og i udlandet. Området Østjylland blev i undersøgelsen defineret til de fem kommuner, respondenterne kom fra, samt kommunerne Horsens, Norddjurs og Randers. Når der fremover i artiklen henvises til, at respondenterne forholder sig til Østjylland, er det til dette geografiske område.

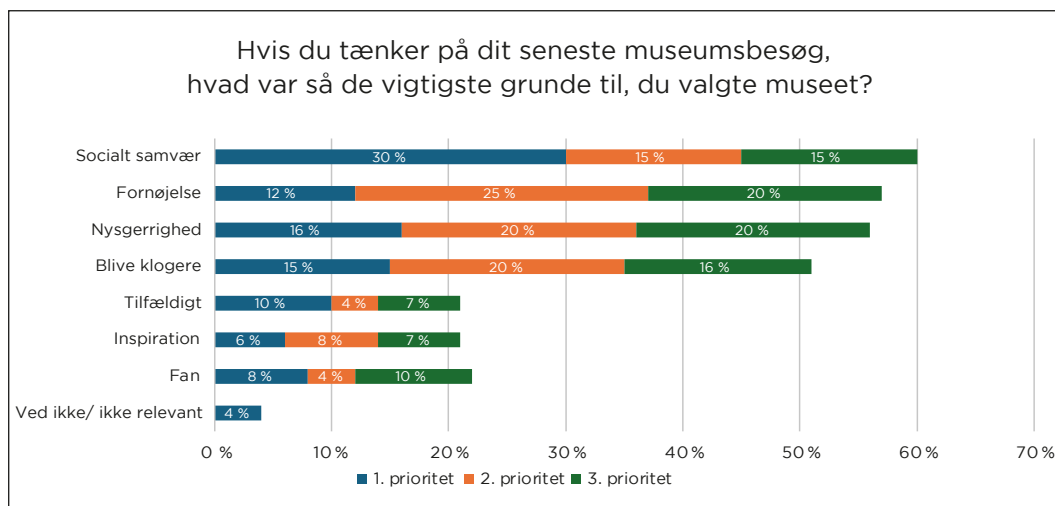
Figur 1. Tidspunkt for seneste museumsbesøg. N=1031.

Det var primært lokale museer, som blev besøgt – ikke lokale og udenlandske museer blev fravalgt. 59 % havde inden for det seneste år besøgt et lokalt museum i Østjylland. Tallet var for andre danske museer 43 % og for museumsbesøg i udlandet 30 %. For 13 % var det mere end fem år siden – eller aldrig – de havde besøgt et lokalt museum, mens tallet var 22 % for museumsbesøg andetsteds i landet og hele 34 % for museumsbesøg i udlandet.

I undersøgelsen blev der også spurgt, hvilket museum man senest havde besøgt. Det var også primært lokale museer. I alt var der 13 museer, som 1 % eller flere havde haft som seneste museumsbesøg. Af dem lå ni i Østjylland, og ingen museer med 2 % eller derover lå uden for Østjylland. De fem museer var ARoS (32 %), Moesgaard (24 %), Den Gamle By (9 %), Naturhistorisk Museum (2 %) og Gammel Estrup (2 %).¹²

Hvad er motivationen for besøget?

Undersøgelsen spurgte også om årsagerne til, at østjyderne gik på museum i forbindelse med deres seneste besøg. Undersøgelsen kan gennem sin indsamlingsmetode og de mange indsamlede svar give et godt billede af befolkningen i Østjyllands brug af museer, men har ligesom andre spørgeskemaundersøgelser den begrænsning, at de adspurgte kun har forholdt sig til de spørgsmål, der blev stillet. Svarmulighederne tog udgangspunkt i de kategorier, der var udviklet i forbindelse med evalueringen af Europæisk Kulturhovedstad Aarhus 2017.¹³ Typerne har ligheder med museumsforsker John H. Falks meget benyttede motivationstyper.¹⁴ Men denne undersøgelse åbner i modsætning til Falks også op for, at elementer som at blive underholdt og at komme tilfældigt forbi kan vælges.¹⁵ I undersøgelsen kunne op til tre grunde vælges, da der ofte er flere grunde til et besøg, og respondenterne blev bedt om at prioritere grundene.

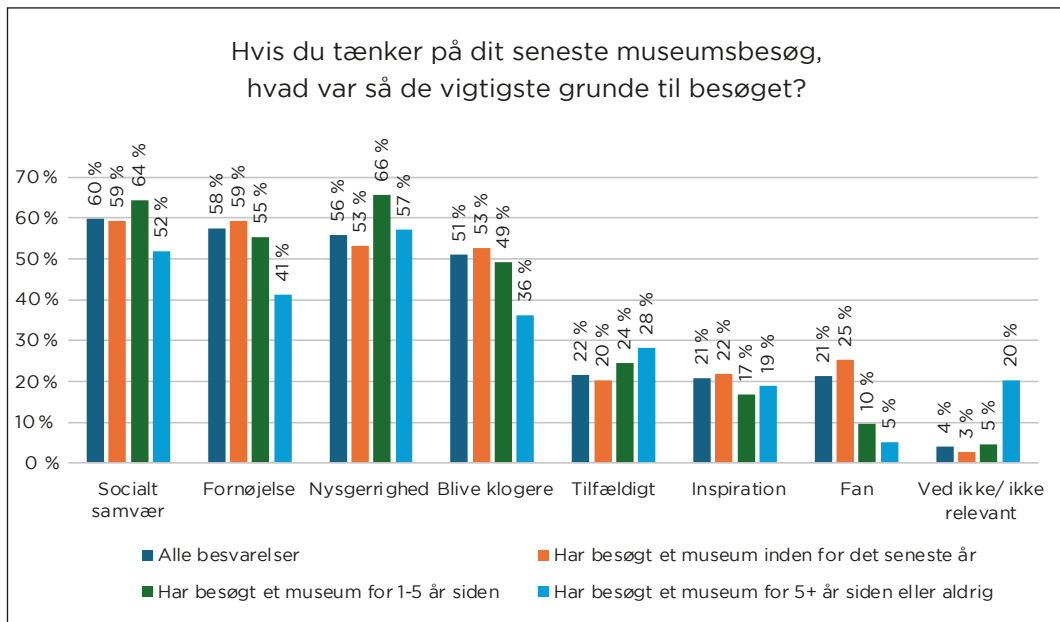

Figur 2. Motivation for seneste museumsbesøg. N=888.

Den indsamlede data viser, at der især er fire grunde til besøget: at være sammen med andre mennesker, at blive underholdt, at se det, andre havde talt om, og at søge viden. Den primære grund er socialt samvær, der er dobbelt så stor som de andre tre populære grunde.

Der ses de samme tendenser, når respondenterne deles op i grupper: hyppige brugere, der har besøgt et museum inden for det seneste år, mindre hyppige brugere, hvor det er 1-5 år siden sene-

ste besøg, og sjældnere brugere, hvor det er over fem år siden seneste besøg.

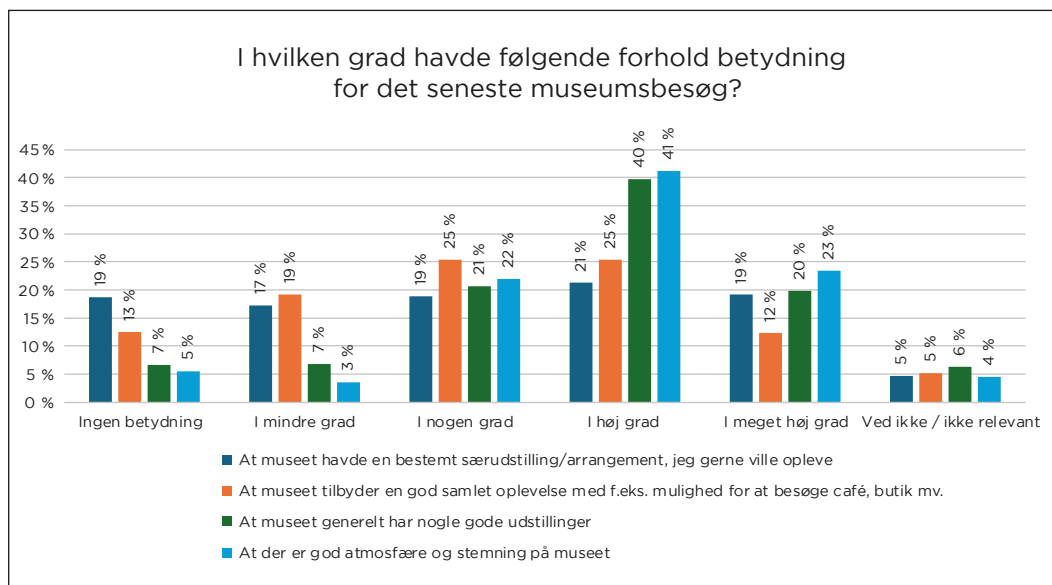

Figur 3. Motivation for besøg fordelt på seneste besøg, og hvor 1., 2. og 3. prioritet er lagt sammen. N=888 (alle), N=662 (under 1 år), N=173 (1-5 år), N=53 (over 5 år).

Det er de samme fire mest valgte grunde for alle tre grupper. De hyppige brugere har fornøjelse og socialt samvær som vigtigste grunde, mens de mindre hyppige og de sjældne brugere er nysgerrige efter at se og opleve det, andre har fortalt om – tæt fulgt af socialt samvær.

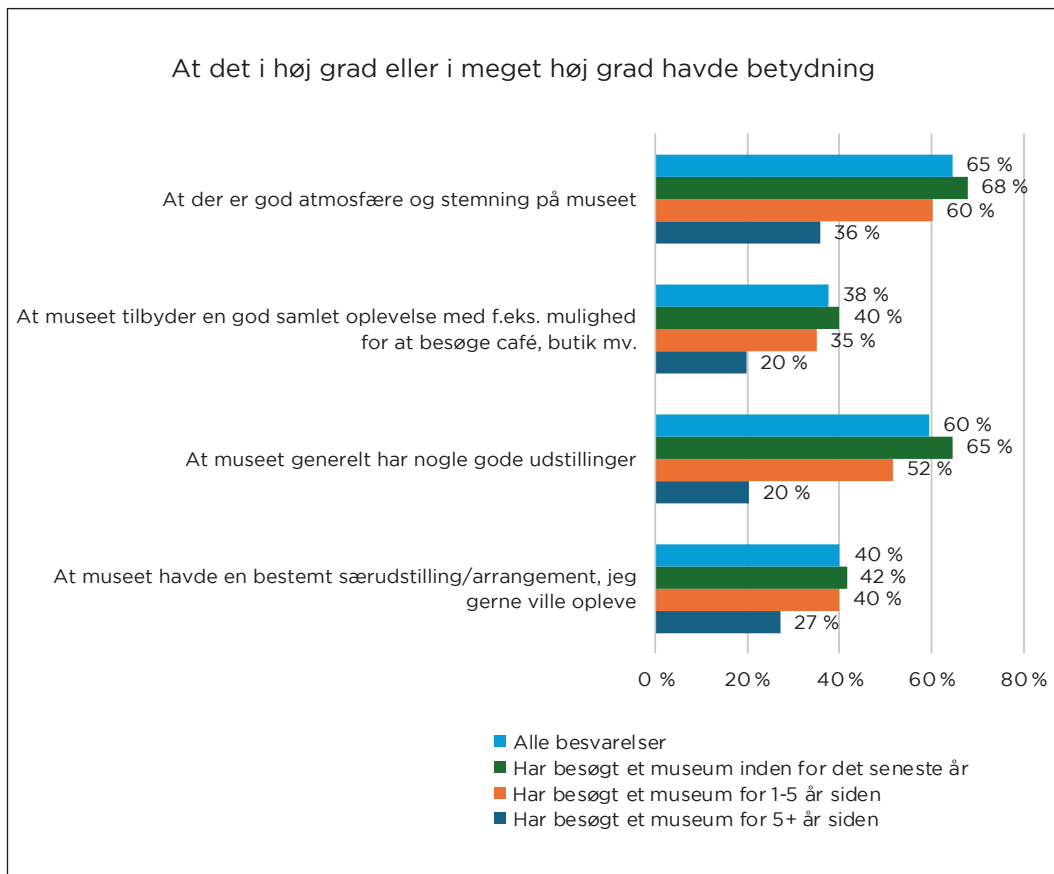
Hvilke forhold på museet har særlig betydning?

I 2023-undersøgelsen spørges der også, om nogle forhold havde særlig betydning for valget af museum. Var det for eksempel en bestemt udstilling eller atmosfæren på museet?

Figur 4. Elementer som betød noget ved seneste museumsbesøg. N=888.

Der er to tydelige favoritter i svarene. 64 % synes i høj grad eller i meget høj grad, at god atmosfære og stemning på museet havde betydning for seneste besøg. 60 % synes i høj grad eller i meget høj grad, at det betyder mest, at museet generelt har gode udstillinger. Ingen af de to andre svarmuligheder kom over 40 %, når tallene for i høj grad eller i meget høj grad er lagt sammen.

Figur 5. Vurderingerne i høj grad og i meget høj grad fordelt på seneste besøg. N=888 (alle), N=662 (under 1 år), N=173 (1-5 år), N=53 (over 5 år).

Hvis der ses på, om det betyder noget, hvor hyppig en museumsbruger man er, så er der forskelle. Figur 5 viser svarene, hvor kategorierne i høj grad og i meget høj grad er lagt sammen.

Samlet set har stemningen og atmosfæren på museet den største betydning. Det er uafhængigt af, om man er hyppig museumsbruger eller ej. Når man ser på alle respondenterne i figur 4, angiver 19 %, at det ikke har betydning, om der er en særudstilling eller et arrangement. Den grund synes dog at have en vis betydning for de sjældne museumsbrugere, hvor 27 % har den som det næstmest betydningsfulde. Hos de hyppige og mindre hyppige brugere vælges gode udstillinger som det næstmest betydningsfulde.

Diskussion

Undersøgelsen fra 2023 viser, at østjyder er meget hyppige museumsbrugere. Stort set ingen (0,3 %) har aldrig været på et museum. 70 % har besøgt et museum inden for det seneste år. Det er markant højere end de landsdækkende undersøgelser, som tidligere er lavet.

Jeg har ikke fundet undersøgelser, som sammenligner østjyders museumsbrug med andre landsdele, men det er muligt at se på Region Midtjylland. Sammenlignet med resten af landet viser kulturbrugsundersøgelsen fra Applaus en lidt større, men ikke signifikant større museumsbrug hos borgerne fra Region Midtjylland. I den seneste offentliggjorte nationale brugerundersøgelse er det til gengæld tydeligt, at Region Midtjyllands borgere er de hyppigste museumsbrugere i landet. Resultaterne fra "Den nationale brugerundersøgelse" og Applaus taler ikke imod, at østjyderne er blandt de flittigere museumsbrugere, men der kræves flere undersøgelser og målrettede studier i andre landsdele for at afklare, om østjyderne er meget hyppigere museumsbrugere end resten af danskerne.

Denne undersøgelse viser tydeligt, at østjyderne først og fremmest besøger lokale museer – og tilsyneladende primært ARoS, Moesgaard Museum og Den Gamle By. Andre danske museer uden for Østjylland og udenlandske museer besøges ikke så ofte. Det lokale betyder meget for kulturforbruget og er et emne, som bør undersøges nærmere.

Undersøgelsen slår også fast, at det sociale har stor betydning sammen med nysgerrighed, læring og underholdning. Både i den offentlige debat og i videnskabelige artikler diskuteres det, om museer satser for meget på underholdning eller dannelse og læring. 2023-undersøgelsen tyder på, at de besøgende vil begge dele. De vil både have noget at vide og blive underholdt. Og så skal besøget være en oplevelse, man deler med andre.

Det sociale synes at være den væsentligste motivation. De to hyppigste grunde til besøget har et socialt element. Direkte gennem det sociale samvær, men det er også tænkeligt, at det sociale og samtaler med andre har en betydning – "Nysgerrig – jeg havde hørt om det og vil opleve museet" – men her bare som samtaler om museet efter besøget. Et museumsbesøg har både et socialt aspekt på museet og i det efterliv, museumsoplevelsen har. Og undersøgelsen viser, at social brug af museet navnlig er vigtigt for dem, der ikke er de hyppigste museumsbrugere. Det bør museerne tage med i deres planlægning.

Denne undersøgelse underbygger dermed andre studier, som fremhæver det sociale som væsentligt for et museumsbesøg. I 1990'erne udgav museumsforskerne Lynn D. Dierking og John H. Falk bogen "The Museum Experience", hvor de argumenterede for, at det sociale aspekt var et centralt element i museumsoplevelsen sammen med det personlige og fysiske aspekt.¹⁶ Falk argumenterer også for det sociale betydning i andre studier, hvor han sætter fokus på, at socialt samvær er en af årsagerne til at vælge museer, og at socialt velbefindende er en værdi ved museumsbesøget.¹⁷ I nyere studier har der også været fokus på det sociale ved museumsbesøget – især i forhold til læring og planlægning af udstillinger og aktiviteter.¹⁸

Respondenterne svarede også på, hvad de overordnet gerne vil opleve på museer. To meget populære museer for de adspurgte, ARoS og Moesgaard Museum, er kendt for store særudstillinger og for deres markedsføring af udstillingerne, og derfor er det interessant, at "en bestemt særudstilling" er den grund, som flest synes "ingen betydning" havde. Det vigtigste var derimod en god atmosfære.

Med andre ord skal museer være steder med god stemning og atmosfære, og de besøgende skal kunne bruge dem til at være sammen, og besøget skal både have oplysende og underholdende elementer. Det har museerne i Aarhusområdet tilsyneladende. I hvert fald hvis man spørger befolkningen i området.

Noter

- 1 Bag undersøgelsen stod Den Gamle By, Moesgaard Museum, ARoS, KØN – Museum for kønnenes kulturhistorie, Naturhistorisk Museum i Aarhus, Aarhus Universitet og CBS. Undersøgelsen blev støttet af Slots- og Kulturstyrelsen.
- 2 Danmarks Statistiks datasæt BY2, FOLK1A og HFUDD11. Om repræsentativiteten i spørgeskemaundersøgelsen: Djupdræt & Hansen 2024, bilag 1.
- 3 Ang. undersøgelser med fokus på alder se for eksempel Kobbarnagel m.fl. 2011, Damgaard m.fl. 2012 og Applaus 2024.
- 4 Fordelingen er: 18-34 år: 35 %, 35-65 år: 29 %, over 65 år: 31 %. Data fra undersøgelsen kan ses i Djupdræt & Hansen 2024, bilag 4. Det gælder også ved artiklens senere henvisninger til data fra undersøgelsen.
- 5 2016 Gallup: 1.569 repræsentativt udvalgte borgere. Jessen 2018. 2018 Seismonaut: 2.136 besvarelser. Slots- og Kulturstyrelsen 2019. 2021 Kulturvaner: 3.000 gennemførte interviews pr. kvartal, hvor der spørges til danskernes kulturforbrug. Normalt spørges der om museumsbesøg inden for de sene-

- ste tre måneder, men i 2021 spurgte undersøgelsen også, om museumsbesøget havde foregået senere. Danmarks Statistik: "KVUMUS6: Besøg på museum efter besøg, alder og køn". <https://www.statistikbanken.dk/KVUMUS6>. 2021. 2023 Østjylland: Djupdræt & Hansen 2024.
- 6 84 % gennemførte hele undersøgelsen. Ifølge Epinion er frafaldet på 15-20 % ved panelundersøgelser på kultur- og attraktionsområdet. Djupdræt & Hansen 2024, s. 12.
 - 7 Spørgsmål i undersøgelsen: Djupdræt & Hansen 2024, bilag 3.
 - 8 Tallet for museumsbesøg var for 2009: 10.879.816, 2016: 15.036.345, 2018: 15.131.999, 2021: 9.766.386 og 2023: 17.354.578. Danmarks Statistik: "MUS1: Aktivitet på danske museer efter museumskategori, museumstype og aktivitet". <https://www.statistikbanken.dk/MUS1>.
 - 9 Undersøgelsens data er svar fra 2.400 repræsentativt udvalgte borgere indsamlet i december 2023 og januar 2024. Epinion & Applaus 2024, s. 47.
 - 10 Datasættet findes her: <https://applaus.nu/rapporter/borgernes-kulturforbrug/>.
 - 11 I alt kom 37 % af de danske museumsbesøg fra Region Midtjylland. Regionen huser 23 % af danskerne. Tallene for andre regioner med befolkningsandel i parentes: Region Nordjylland 7 % (10 %), Region Syddanmark 18 % (21 %), Region Hovedstaden 28 % (32 %) og Region Sjælland 11 % (14 %). Slots- og Kulturstyrelsen 2023, s. 8.
 - 12 Djupdræt & Hansen 2024, s. 24 f.
 - 13 Information om Aarhus 2017-evalueringernes kategorier: Degn & Hansen 2022.
 - 14 Falk 2009.
 - 15 Diskussion af forskellen i undersøgelserne og svarmuligheder: Djupdræt & Hansen 2024, s. 28 f.
 - 16 Falk & Dierking 1992, s. 1-7.
 - 17 Socialt samvær som motivation for besøg: Falk 2009, s. 64, 221 ff. Socialt velbefindende som værdi ved museer: Falk 2022, side 97 ff.
 - 18 Eksempler på udgivelser om emnet i de seneste ti år: Christidou 2016, Yates 2020, Wollentz m.fl. 2021 og Luke m.fl. 2022.

Litteratur

- Applaus: "Unge i fokus: En undersøgelse af unges kulturforbrug". Applaus 2024. <https://applaus.nu/rapporter/unge-i-fokus/>.
- Christidou, Dimitra: "Social Interaction in the Art Museum: Connecting to Each Other and the Exhibits". *The International Journal of Social, Political and Community Agendas in the Arts*, bind 11, nr. 4, 2016, s. 27-38, <https://doi.org/10.18848/2326-9960/CGP/v11i04/27-38>.

- Damgaard, Camilla Bjerre, Sebastien Bigandt, Helle Jørgensen, Ane Hejlskov Larsen & Vinnie Nørskov: "Unge museumsbrug: En målgruppeundersøgelse af museernes unge brugere og ikke-brugere". Kulturstyrelsen 2012.
- Degn, Hans-Peter & Louise Ejgod Hansen: "Developing a Motivation Typology for Cultural Attendance". International Conference on Cultural Policy Research. Antwerpen 2022.
- Djupdræt, Martin Brandt & Louise Ejgod Hansen: "Hvem er museumsbrugerne? Og hvilke forskelle er der på hyppige, mindre hyppige og sjældne museumsbrugeres brug og holdning til museer?". Aarhus 2024.
- Epinion & Applaus: "Borgernes kulturforbrug: En kortlægning af borgernes motivation og deltagelse i kulturlivet". Applaus 2024.
- Falk, John H.: "Identity and the Museum Visitor Experience". Walnut Creek 2009.
- Falk, John H.: "The Value of Museums: Enhancing Societal Well-Being". Lanham 2022.
- Falk, John H. & Lynn D. Dierking: "The Museum Experience". Washington 1992.
- Jessen, Line Bjerregaard: "Hvem er museernes ikke-brugere?" Slots- og Kulturstyrelsen 2018.
- Kobbernagel, Christian, Kim Christian Schrøder & Kirsten Drotner: "Unge medie- og museumsbrug: sammenhænge og perspektiver". Odense 2011.
- Luke, Jessica J., Sarah Brenkert & Nicole Rivera: "Preschoolers' Social Emotional Learning in Children's Museums and Community Playgrounds". *Journal of Early Childhood Research: ECR*, bind 20, nr. 2, 2022, s. 229-241, doi.org/10.1177/1476718X211059913.
- Slots- og Kulturstyrelsen: "Den nationale brugerundersøgelse for museet. Årsrapport 2018". Slots- og Kulturstyrelsen 2019.
- Slots- og Kulturstyrelsen: "Den nationale brugerundersøgelse. Årsrapport 2022". Slots- og Kulturstyrelsen 2023.
- Wollentz, Gustav, Anna Hansen, Lasse Sonne & Martin Brandt Djupdræt (red.): "Museet som ett socialt rum och en plats för lärande". Östersund 2021.
- Yates, Mia: "Ældre kunst og nye brugere: Nye metoder til formidling af Skovgaard Museets samling". Aarhus Universitet, 2020. doi.10.7146/aul.412.